

SIGNALER

Medlemsblad for Rolf Jacobsens Venner | 1•2025

KRISTINE KLEVELAND

Vatnet i *Jord og jern* | 6

KNUT STÅLE HAUGE

Diktlinjene som
var forsvunnet | 11

**ROLF
JACOBSENS
VENNER**

ROLF JACOBSENS VENNER

Skappels gate 2
2317 Hamar

rolf-jacobsen.no

Styret:

Eva Arnseth (leder)
Hanne Lillebo (nestleder)
Jan Erik Haug (kasserer)
Tore Stenersen (sekretær)
Anne Lillevold Jacobsen (styremedlem)
Cecilie Werner Erichsen (varamedlem)
Gunnar Brox Haugen (varamedlem)

SIGNALER

Redaktør:

Hanne Lillebo

Design: Ann Avranden
Trykk: Printex
Opplag: 300

Redaksjonen takker de som har bidratt
til dette nummeret av *Signal*.

Stoff til neste nummer må være sendt
redaksjonen innen 1. oktober:
post@rolf-jacobsen.no

Logoen til Rolf Jacobsens Venner er basert
på Tom Gundersens tresnitt fra 1994.

INNHold

- 3 Lederen har ordet
- 4 Mitt Rolf Jacobsen-dikt:
M. Seppola Simonsen velger
«Spillemannen kommer»
- 6 Kristine Kleveland:
Vatnet i *Jord og jern*
- 11 Knut Ståle Hauge:
Diktlinjene som var forsvunnet
- 14 Lubna Jaffery:
Åpningstale Nordisk poesifestival
- 16 Elin Tinholt:
Poesien i mars

Følg Rolf Jacobsens Venner på **facebook!**

LEDEREN HAR ORDET

Kjære venner, vårens utgave av *Signal*er kommer noe senere enn vanlig. Det skyldes at vi ville vente til Hamar kommunestyre hadde behandlet rapport for første tertial 18. juni.

Ifølge vedtaket som ble gjort i november i fjor i forbindelse med budsjettbehandlingen, skulle det nå legges fram forslag til bruk av huset som «hensyntar kulturarven etter Rolf Jacobsen», og blant annet gis et estimat for nødvendig rehabilitering av huset uavhengig av bruk. Anno museums forslag baserte seg på det mangeårige arbeidet for å etablere et Rolf Jacobsen-senter, venneforeningen stilte seg bak forslaget.

Under debatten i kommunestyret lovet ordføreren at Annos forslag fortsatt er med i den videre saksbehandlingen. Til andre tertialrapport skal det legges fram tall knyttet til både Annos forslag og kommunens forslag. Anno skal i møte med kommunen etter sommerferien. Vi håper at møtet vil føre til en positiv prosess videre.

Det knytter seg også spenning til hvordan Annos forfattersatsing vil utvikle seg når pilotprosjektet avsluttes til høsten og det skal søkes om midler til en varig ordning. Vi i RJVs styre håper inderlig at et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2 blir en del av Annos arbeid med forfatterarven.

I forbindelse med at kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery åpnet Nordisk poesifestival 6. mars, ba venneforeningen om et møte med ministeren for å følge opp løftene fra den forrige kulturministeren om statlige midler til Rolf Jacobsen-senteret. Nåværende og tidligere styreleder deltok på møtet sammen med to lokale arbeiderpartipolitikere samt leder for fylkeskommunens hovedutvalg for kultur. Selv om det ikke ble gitt noen konkrete

løfter der og da om penger, ble det et positivt møte med en interessert minister.

Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene i år ble nok en suksess. Personlig ble jeg imponert og nærmest bergtatt av festivalpoeten Synnøve Persens framføring av egne dikt, og hvordan diktene har blitt og blir til, slik det kom fram i samtalen mellom Persen og Sollaug Sárgon som Harald Gaski ledet. Mange store og små begivenheter forløp som perler på en snor, med lørdagens festaften som et høydepunkt.

Bursdagen til Rolf Jacobsen 8. mars falt på en festivaldag. Vi markerte dagen på tradisjonelt vis med et arrangement ved Nils Aas' Jacobsen-byste utenfor Skappels gate 2. Per Øyvind Riise, avdelingsdirektør ved Anno Domkirkeodden, delte sine refleksjoner over Jacobsens forfatterskap, Petra og Rolfs liv i Skappels gate 2 og den verneverdige bygningen, til sammen et rikt kulturminne for Hamar. Tore Stenersen leste dikt. Ca. 50 deltok på den fine markeringen.

I denne utgaven av *Signal*er presenterer vi foruten kulturministerens åpningstale og et fyldig referat fra festivalen et nyskrevet bidrag til forskningen på Jacobsens forfatterskap, og vi får høre om forsvunne diktlinjer. God lesning!

Nå ser vi alle fram til, og ønsker oss, en varm og solfylt sommer. Så møtes vi 23. august til venneforeningens sommerfest på Domkirkeoddens utescene. Der blir det kåseri av Wenche Medbøe og allsang. Hjertelig velkommen!

EVA ARNSETH

Utfordringen om å velge et dikt av Rolf Jacobsen, gikk denne gang til den norsk-kvenske lyrikeren M. Seppola Simonsen (f. 1988). Simonsen kommer fra Senja, bor i dag i Oslo og er vit.ass. ved Universitetet i Oslo. For debutsamlingen *Hjerteskog / Sydänmettä* (2021) ble hen tildelt Tarjei Vesaas' debutantpris 2022 og Havmannprisen 2023. Seneste utgivelse er diktsamlingen *Den tredje* (2023). En ny diktsamling kommer til høsten.

Flere diktvalg kan leses på venneforeningens nettsider: rolf-jacobsen.no

M. Seppola Simonsen velger «Spillemannen kommer»

Når snøen smelter nordpå, i mai eller juni, kommer sommeren som et grønt skudd. Derfor har jeg alltid tenkt på våren som den verste tiden – en overgang mellom to hele, bedre tilstander. En gjørmete, vindblåst time.

Etter at jeg flyttet sørover, kunne jeg endelig lese dette diktet og kjenne noe igjen i det. Måten naturen beskrives på, som påtroppende, levende, i live, er ikke bare tiltalende ønsketenkning – det er realisme.

Jeg kommer ofte tilbake til spillemannen om våren. Jeg tiltrekkes av diktes taktfaste og rolige (men likevel økende) rytme. Og når det først har begynt, stopper det ikke.

Det er noe med det som får meg til å tenke på isgangen, den veldige sangen, når våren ringer elvene åpne. Når massene raser ned mot havet, hvor bølgene bryter fri fra islaget.

For meg er dette diktet oppløftende og lyst, fullt av håp og lengsel. Jeg tror det har blitt viktigere for meg med tiden, mye fordi det stråler av gjensynsglede. Selv om hverdagen kan være monoton og vanskelig, er våren et slags lyspunkt, annonsert av rene hornsignaler, høye vimpler og travende hester. Sol, og liljehvite skyer. Svaner.

SILLEMANNEN KOMMER

I mars, i svanenes måned, da lys er nær,
står alle de store moer med lyttende, høye trær.
Bak bergene, blåveisblåe og vollenes hvite felt
står ennu gnistrende fimbulfjeller som rader av hvite telt.
For ennu venter den sildrende sjø, og ennu venter min mo
på hornsignaler og høye vimpler og hovslag over bro.
Skogene venter på langferdssuset og soltonen klar
og fjellet på stormenes store spill i de høye skar.
Bekken venter på stille fløyte og trommers gny,
og solen, solen sin liljehvite, sovende sky,
i mars, i svanenes måned.

— — —

Klang, sier vindens klokke da. Drukkent så blir mitt sind,
når døren åpnes og alt beveges av ny, ung vind.
Klang, sier granens klokke da. Klang og kling.
Trekk vind, i de grønne rep. Ring.

— — —

Ring sevje av rot. Ring bølge der is var.
Ring alle elver åpne, ring sne av skar.
Ring en sommer til jorden, ring sol av hav.
Ring, ring alle døde drømmer av kald mulds grav.
Ring til vår store reise. Ring, ring roser frem.
Ring for de jagende skyer. Ring hjertet hjem.

Vatnet i *Jord og jern*

Både jorda og jernet i Rolf Jacobsen sin debut frå 1933 har fått mykje merksemd, men kva med vatnet som flaumar og bløytlegg heile den fyrste delen av samlinga?

Havet i opphavet

Rolf Jacobsen startar forfattarskapen sin med boka *Jord og jern*, med avdelinga «Skyggene», og med diktet «Regn». Han startar forfattarskapen sin med ein himmel som har «stillet sin harpe på skrå mot jorden» og let regnet falle over jorda og trenge ned i molda. Det blir gjort heilt tydeleg i tredje avdeling at vatnet er byrjinga: «Regn var det første.» Diktet avsluttar med dei to verselinjene «Regn var det første sansene skjønte på jorden / – susende regn», og regn blir den fyrste sansinga i og av Jacobsen si diktverld. Jorda vert bløytlegg og blir grobotn. På same måte bløytlegg Jacobsen jorda og jernet, som begge finst i dette fyrste diktet og som samlinga spring ut frå.

REGN

Himlen har stillet sin harpe på skrå mot
jorden
og rører de tusen strenger med døvende
vellyd,
løfter de store klemte over skog og sletter
med lekende hender.

Over de nakne marker går jeg og trår på
jorden
og kjenner hvor regnet driver om kneet,
mulden puster mot foten,
mens himlen legger de tynne striper av jern
tonende over mitt hjerte.

— — —

Regn var det første. Øglene bet mot regn.

Langsmed de støvgrå sumper gynget de
fuktige trær.
Papegøiene kaklet. Himmelens flyvefisker
rodde sig skrikende frem
gjennom regn.

Gro, sovende land med den brune,
blødende jord, gro!
Mett dig med havets såkorn, løft dig og
brist
av regn.

Himmelens harpe
rører de tusen strenger, fyller det
lyttende øre
med levende låt.
Over det store, syngende billedteppe
veves av milde hender, snakkende
drømmer.

Regn var det første sansene skjønte på
jorden
– susende regn.

Det er over 90 år sidan *Jord og jern* kom ut, og mange omtalar av samlinga har blitt skrive i tida etter. Materialitet står sentralt, og mange har peika på nemningane av dei ulike materialitetane: jord og jern, men også tinn og stål, gneis, marmor og skifer. Vatnet i samlinga har ikkje blitt oversett. John Brumo har til dømes skrive om det mytiske og den materielle sansinga av regnet i «Regn» (Brumo, 2020). Jo Eggen var opptatt av det same diktet i si Jacobsen-førelasing under Nordisk poesifestival

i 2024 som er omarbeidd til artikkelen «Rolf Jacobsen: usedvanlig, vanlig». Her brukar Eggen «Regn», i tillegg til å syne andre blaute dikt gjennom forfattarskapen, som eit argument for at Jacobsen «ikke er en dikter som omsider ser lyset i 60-årsalderen, men at han er en stor og enestående dikter som fant prosjektet sitt frå dag én» (Eggen, 2024, s. 9).

Vatnet er altså ikkje oversett, men det fortener meir merksemd, så mykje som det flaumar og fyller «Skyggene», del 1 av *Jord og jern*. Av all materialiteten i samlinga er vatn ein av dei mest omfattande då det trenger inn i og har mange, om ikkje alltid veldig eksplisitte, verknader. Det har form som regn, snø, isbre, hav, flod og myr, og det er til stades i lydar, bilde og dikta si utforming.

Regnet markerer byrjinga på Jacobsen sin forfattarskap, og det verkar i samlinga som nettopp byrjing. Jacobsen gjer det klart at byrjingane er sentrale, og at vatnet er sentralt for byrjinga, her i samtale med Olav Vesaas:

Jeg var litt skuffet over anmeldelsene, for det var ikke *en* anmelder som skrev om første delen. Jeg forsøkte å balansere begge delene mot hverandre – at begge deler var en begynnelse. I første delen tok jeg liksom det opprinnelige: isbreen, regnværet som startet, naturen, våre omgivelser. I den andre delen la jeg vekt på det som startet – altså teknikken. Det var derfor jeg hadde tenkt å kalle den «Begynnelsen». Den opprinnelige urnaturen, og urteknikken. (Vesaas, 1994, s. 65)

Her omtalar Jacobsen også det dikotomiske i både tema og struktur, gjenspegla i tittelen på boka. Det dikotomiske forholdet, ofte sett som natur og kultur, men som Jacobsen sjølv kallar «urnatur» og «urteknikk» her, er grunnleggjande i samlinga. Det Jacobsen kallar for «urnatur» og «det opprinnelige», er ikkje jord, men vatn. Isbreen og regnvær er føresetnad for «naturen, våre omgivelser».

Regnet som fell i diktet «Regn», er meir enn rotbløyte. Det fell til jorda, men er straks til stades overalt, også i lufta:

Regn var det første. Øglene bet mot regn.
Langsmed de støvgrå sumper gynget de
fuktige trær.

Papegøiene kaklet. Himmelens flyvefisker
rodde sig skrikende frem
gjennom regn.

Øglene drikk ikkje frå bakken, men rettar seg mot himmelen og bit mot regnet. Trea er fuktige der dei står og gynger langs sumpane. Flygefisken inntek himmelen, som er tett av regn, og fisken flyg ikkje, men ror seg skrikande fram.

Regnet fører ikkje berre til rotbløyte og høg luftfuktigheit, men til ein heil flaum: Etter diktet «Regn» kjem «Floden». Desse to fyrste dikta har heilt klare mytologiske tilsnitt, mellom anna gjennom klare parallellar til Bibelen. Skapinga som går føre seg i «Regn», er i seg sjølv alluderande til skapinga i Bibelen. Befalinga i fjerde avdeling bidreg til dette:

Gro, sovende land med den brune,
blødende jord, gro!
Mett dig med havets såkorn, løft dig og
brist
av regn.

Imperativa liknar Gud sine befalingar om at det skal bli lys, at det skal bli ein kveld midt i vatnet, at jorda skal bli grøn, og så bortetter (1 Mos 1,3–11). Dei liknar òg Gud si befaling til menneska: «Ver fruktbare, bli mange og fyll jorda!» (1 Mos 9,1) Dette siste seier Gud til Noah, som også er nemnd i opninga av Jacobsens «Floden»:

Floden som kommer fra vannene
bakenfor Noah
folder sitt blåsende hav ut av den
nordlige himmel.

«Floden» alluderer sjølv sagt òg til syndefloda der berre menneska og dyra på Noah sin ark vart sparte. Allusjonane til skapinga og til syndefloda viser ein dobbelt-heit ved vatnet. Naturen og livet kjem av vatn, men vatnet er også ei utslettande kraft.

I «Floden» finst væta i forma så vel som i innhaldet. Diktet er ei lydleggjering av

vatn. Det skjer gjennom skildringar som «Snakkende ruller den, floden», og «Hvad er det den synger om alltid». Lydleggjeringa av vatn skjer òg gjennom lydane som vert realiserte i diktet, slik som assonansane på a og o – som kan likne vatnet sine bølger og urolige rørsler eller strøymande vatn – i diktet si fyrste verselinje om floden som kjem frå vatna bak Noah. I tillegg syner diktet dei blaute lydane i framskrivinga av vatnet: «bølgenes sutrende plask». Bølgene lagar plask, men gjer det attpåtil på ein sutrande, også dette lyder blautt, måte.

«Det levende hav»

Det startar altså med vatn. Dei tre første dikta har det i seg, også i tittelen: «Regn», «Floden» og «Ophav», sistnemnde rett nok meir i overført tyding. Også i det vidare er vatnet til stades ganske gjennomgåande, som snøfoss i «Jotunnatt», elvar, bre og hav i «Ser du de store liers land», som myr med hette av tåke i «Myr», som isbre i «Bre», som is og snø i «Løipe», og som sjø igjen i «Gamlegraven». I somme dikt er vatnet også tydeleg til stades i forma. «Jotunnatt» er til dømes prega av gjentakingar som liknar bølgeskvulp. Verselinja «Det er langt til bund» går att med ujamne mellomrom og liknar ein bølgetopp. Gjentakninga hermar det skvulpande havet med variasjonar i kor tette bølgetoppene er på kvarandre, og kor langt oppetter svaberga dei vågar seg før dei kryp tilbake i havet. I desse dikta spelar vatnet viktige roller, men enno meir gjennomblaute er dikta «Saltvann» og «Våren».

Snarare enn å handle om byrjingar, er «Saltvann», plassert ganske midt i fyrste del og sjølv beståande av tre delar, ei framvising av det sykliske og foranderlege ved vatn.

SALTVANN

1
Havet støper sig store hus og river dem
ned igjen.
Det hjerte som ingen hvile kan finne må
evig lete,
rote med veldige hender i skyer og
avgrunner.

Kan du høre den dype stemme derute
syngende og rope?
eller gråte tyst, puste voldsomt om
natten.

Leter og kan ikke finne frem,
løper mot alle land på jorden
og kastes med sukk tilbake.

Eller stjernenatten.
Når verdens kjølige sved springer frem
og funkler
og drypper som sne mot dypet,
seiler som smeltende fnugg omkring
derute, gynger og vipper
i de langsomme, blå timer før solen
kommer
fra andre hav.

– Solens hvite oie.
Feberøiet, hvitt med blodig pupille
som ikke kan blinke og aldri
lukkes igjen.

– – –

Havet støper sig store hus og river dem
ned igjen.
Det hjerte som ingen hvile kan finne,
må lete evig.
Tidevannets sopende åndedrett
løfter de gjennemsiktige fjell mot månen
og legger dem lydløst ned.

Slangefarvet ligger den store kropp og
puster,
krampesitrende, knyttet i ring om jorden,
og basker med sin hvite finne mot
stenbreddene

rasende over alle skjær
så landet drønner og dirrer
langt op mot grå setervoller
langt inn i grønne skoger.

2

Så kastes en arm av nattemørk
marmor mot landets hjerte.
Fjorden med bleke solårer
skal die breenes bryster.

Storfjorden vandrer spøkelsesaktig
mot nes efter nes i skygge
og krøker sitt blåsende havgulv
om veltende seterfjell,

snur sig mot nye vikene,
åpner sig store porter innover
mot Ringøyne, Månsnes, Tytlandsvik
med de hvite rullestensfjærer

inn i den store grotte
hvor lyset stuper fra høie kirkevinduer,
solrødt, messinggult, kantet med bly
på fjordgulvets skiferheller.

Breene rider i lyset, fjerne
på hester av gull, elvene faller.
Grå-fjæren
knuser de klamrende glassfingre.
Skumsprøit
i dyp skygge.

3

Men ved det lave Fiskeskjær
som du kan se ved godværstid
mot himmelbryn
der ligger stener strødd i hav
med tusen sund og bader sig
mens havet leker, hvitt og blått
og sprøiter om de brune bryst
med solskinns-lyn.

Og der er tang og skjell ved skjær
og lukt av sol og grønske-drev,
med blanke svaberg-speil mot hav
og gufs av lummer sjø og salt
i sommervær.

– – –

Det ligger der i sol og storm
et land i grått, i grønt og hvitt
med knaus og tang og fjæresund
og fiskevik

og løfter tungt sin klokkeklang
fra nes til nes i hundre mil
om landets kyst så langt den går,
– en krans av skum, en krans av sang
og måkeskrik.

Havet støyper hus, men riv dei òg ned,
både ropar og gret stille, stormar fram i
alle retningar og vert kasta tilbake. Dei
dikotomiske handlingane liknar sjø og
bølger sine rørsler. Vatnet er ikkje berre
foranderleg som hav, men finst i langt

fleire formar. Det finst i diktet som kjølig
sveitte, snø, smeltande fnugg, tidevatn,
fjorden som søker mot «breenes bryster»,
storfjorden som «vandrer spøkelsesaktig
/ mot nes efter nes», skumsprøyt – og til
slutt – Fiskeskjær, fjæresund, fiskevik (og
måkeskrik).

Jacobsen skriv fram vatnet i havet langs
den lange kysten, og han skriv at det er
det same vatnet som fell som snø, som
vert del av isbrear og kan vere del av dei i
lang tid, men som til slutt kjem til å renne
vidare. Vatnet er skildra som «verdens
kjølige sved», og blir med det kopla til
vatnet i menneskekroppen. Menneske er
elles lite til stades og av lita tyding i desse
dikta, men blir inkluderte her. Den kjølige
sveitta i diktet syner at menneske både
har eit liknande krinsløp som det vatnet
har i verda, og er del av nettopp dette
verdsomfattande krinsløpet. Menneske
har altså ikkje ein særleg plass i verda,
men er ganske enkelt ein del av henne og
av krinsløpet hennar.

Dikta er fylte med vatn, men det blir
ikkje stillestående og dårleg slik vatn kan
bli, til dømes i ein gamal brønn. Som oftast
er vatnet ikkje berre i rørsle i dikta, men
det er aktivt, handlande. I diktet «Bre»
vaker breen, omtala som ein kvit ryttar
frå verdsrommet, om vinteren med kappa
si lagt lydløst over skog og sva. Elvane
syng i diktet «Ser du de store liers land».
I diktet «Jotunnatt» «galer» storfossen
medan snøfossen både «glammer» og
«glefser». Vatnet er vitalt og aktivt i diktet
«Våren» også: «– Det levende hav derute /
har sterke stemmebånd.» Vitaliteten kjem
til uttrykk gjennom ei kroppsleg skildring.
Gjennom bruken av stemmeband kjem
vatnet sin lydlegheit klart fram. Dei
kraftige stemmebanda vitnar om havet sitt
tidvise høge volum, og kan òg tyde sterke
meningar.

Det piplar og dryp

Gjennom «Våren» tinar livet fram, frå dei
stilleliggjande «Sneflekker i oreskogen» til
vinterskyar som spjerrar «i store isflak»,
til fossar og «Det levende hav» der havet
«glefser» og «braker». Trass i det aktive

og livfulle ved våren er diktet «Våren» mest av alt drypande våt.

VÅREN

Sneflekker i oreskogen.
Solglimt over hvitveishagene.
Elven kommer inn gjennom krattskogen
helt inn til sandtaket
og legger sin grå hinne over
skinntrytetuene
og løfter på kvisthaugene.

*

Gneis-nuter i pipende, isende vind.
Vardene spjærer vinterskyene
i store isflak
som skjær i vårfloppen,
lysglimtene fosser
gjennom de store rifter
ned i det våte land.

*

Hvitstripete sjø
glefser mot alle holmer
og braker rundt alle landets hjørner.
– Det levende hav derute
har sterke stemmebånd.
Landet
løfter sig over båtripen
og aker ned over dig.
Solen går
med soplimer
og feier i havbrynet.

*

Det drypper fra titusen trær.
Det pibler og siver fra alle kroner i
skogen.

Drypp-drypp som i en stor grotte.
Kling-klang som i en stor kirke,
mellem alle de grå søiler,
så langt som skogene går.

Særleg den siste avdelinga i diktet er blaut. Vatnet er ikkje berre opphopa i hav, elvar og brear, men finst òg i skogen, i kvar einaste trekrone «så langt som skogene går». Vatnet er grunnlaget for trea og for livet elles, som om heile verda er ei fuktig grotte. Jacobsen syner vatnet som byrjinga, både

på diktsamlinga og som utgangspunktet for livet på jorda.

Gjennom «Skyggene», den fyrste halvdelen av *Jord og jern*, blir det klart at vatnet er byrjinga, opphavet til materialiteten og livet på jorda. Vatnet er òg føresetnad for den stadige skapinga av liv. Vatnet sitt krinsløp mogeleggjier fiskevêr («Saltvann»), «øienstikkerens brum» («Ophav») og dei langtrekkjande skogane («Våren») fordi det heile tida er til stades overalt i dei. Vatnet finst implisitt i alle dikteriske fiskevêr, augestikkarar og skogar, kan ein innvende, men i desse dikta er det gjennomgåande gjort eksplisitt. I Jacobsen si debutsamling er vatnet sitt omfang, sine mange formar, og sine verknader gjort så klare at det er umogeleg å oversjå. Vatnet er slåande i dikta der det «drypper [...] pibler og siver [...] Drypp-drypp [...] Kling-klang». Slik utgjer vatnet byrjinga av Jacobsen sin forfattarskap, og det renn vidare gjennom forfattarskapen og held dikta vassforsynte så Jacobsen si diktverd stadig vert gjenskapt.

Litteratur

Brumo, J. (2020). *Litteratur som erfaring: Modernisme og modernitet fra Obstfelder til Kjøstad*. Oslo: Universitetsforlaget

Eggen, J. (2024). «Rolf Jacobsen: usedvanlig, vanlig». *Signal*, 1/2024, s. 6–9

Jacobsen, R. (1933). *Jord og jern*. Oslo: Gyldendal

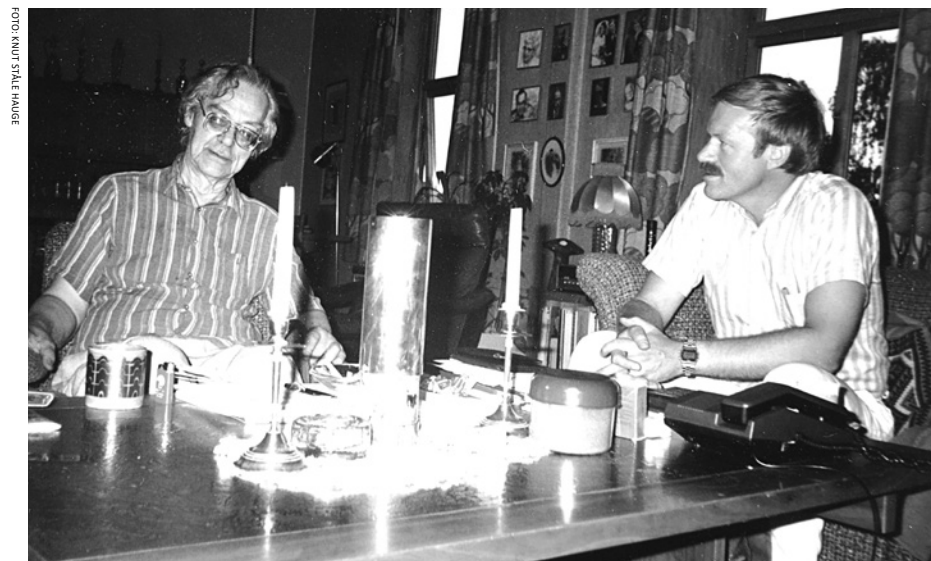
Vesaas, O. (1994). *Rolf Jacobsen – en stifinner i hverdagen*. Oslo: Cappelen

KRISTINE KLEVELAND (f. 1995) er stipendiat i nordisk litteratur ved Universitetet i Oslo. Prosjektet hennar handlar om isbrear som motiv i norsk diktning, og materialet inneheld mellom anna nokre av Rolf Jacobsen sine dikt. Kleveland har tidlegare vore høgskulelektor i norsk språk og litteratur ved Høgskulen på Vestlandet.

KNUT STÅLE HAUGE

En gang dristet jeg meg til å lese noen selvskreivne tekster til ham. Den gamle dikterkjempen lyttet vennlig og sa noen gode ord til meg. Jeg syklet glad hjem.

Foto tatt med selvutløser.

Diktlinjene som var forsvunnet

Sist høst var jeg invitert til Seniorakademiet i Hamar for å holde et foredrag om byen som da fylte 175 år. Tittelen var «Fra Pangea til det moderne Hamar». På lerretet skulle tekst, bilder og animasjoner veksle. Hamars rådmann, Sig. P., sa i sin tid om administrasjonen i kommunen, at de var «norgesmestre i riving». Det var derfor naturlig at dette også var et tema i foredraget.

Men la meg ta et lite tilbakeblikk før poenget kommer.

Tore Gulbraar er en gammel kollega fra lærerskolen, 90 år i fjor. Han startet som kroppslæringslærer og tok etter hvert diverse fag som logopedi, spesialpedagogikk og endte med lektorkompetanse i drama. Hvert år arrangerte vi såkalte snøkurs oppe

i fjellheimen for førskolestudentene. Etter dagens kjas med lange skiturer, graving i snø og observasjoner av diverse dyrespor, var det hyggelige kveldsstunder ved peisen. En aften dro han opp ei grønn bok og leste diktet «Hus av glass» for oss. Det tente en øyeblikkelig interesse i meg. For noen åpningsord! Onomatopoeikaene kom kastende inn i assosiasjonsminnene: ynk, knark, blupp, klamm, krisj krasj. Vel nede i byen igjen begynte jeg å lete etter hus som ble revet, og det var nok av dem i Hamar. Det hele ble til en lysbilde-serie som studentene mine fikk oppleve i mange år. Dikt og bilder i «skjønne» harmoni.

Jeg fikk etter hvert nesten dilla på Rolf Jacobsen. Jo mer jeg leste av ham, jo mer gikk det opp for meg at mye av det skrevne

«Men så slipper regndråpene til der putesvetten var / og sengeknirket var»

«hjertedunket / som sitter fast i luften som en hinne, et hus av glass.»

«Det er så greit med gamle hus, / de er ikke skrevet ned noe sted, / kan bare brettes sammen som en avis»

etter krigen måtte være et stille og forsiktig *unnskyld*. Ja, en beklagelse for det han hadde vært med på i de fem triste årene. Trond Tendø Jacobsens bok *Kjente jeg deg?* (2007) gjorde at mye falt på plass. Boka er en fantastisk manifestasjon av ekteparet Jacobsens strevsomme år og ubendige kjærlighet. De ytterst rørende og personlige brevsitatene åpnet også for en dypere forståelse av mange av Jacobsens diktlinjer hos meg. Han mente virkelig det han skrev i skogskoiene der han sante sin brøde. I de mange brevene til sin kjære Petra åpnet han hjertet sitt for hvordan han kjempet. Sterkt beveget leste jeg følgende linjer:

Jeg har i lang tid ikke visst noen annen råd enn å be til Gud om han vil hjelpe mig med skrive-evnen min igjen. Det ser så rart ut på papiret, men det må til. [...] jeg har fått et slags kald i verden – et kald som jeg dessverre har sviaket og kommet bort fra, hvilket jeg nu får bære straffen for. Og jeg skal vel også prøves litt – i smelteovnen – før Gudfader får mig dit han vil ha mig i verden. Nu skal jeg ikke stritte imot lenger. (89–90)

De siste dagene er så meget blitt anderledes og bønner viser sin kraft. Igår leste i «Stefanus» og idag «Tro, håp og kjær-

lighet». Det er oppofrende, selvut-slettende kjærlighet til andre som må til. Og hovmodet, selvrettfærdigheten, den hårdeste motstander. (121)

Men jeg ber og ber om ett sind, en lyst, en tro, og seier over mine sanser. Hver dag i bønn om det samme. (125)

Hele mitt livssyn og min verdensoppfatning har jeg fått utdypet og gjort større og rikere her oppe. Jeg tror det vil komme igjen i det jeg skriver. (167)

Under foredraget i Seniorakademiet hørte bildeserien *Hus av glass* naturlig med. For lengst hadde jeg lest inn teksten og tilpasset bilderytmen. Det var bare å starte med det første bildet, og resten gikk av seg selv. Men da vi prøvekjørte alt før publikum kom, brummet ikke en lyd ut av høgtalerne. Den koordinerte opplesningen med stemmen min var taus. Med svett rygg spurte jeg en av senioren om han kunne stikke ned på biblioteket å hente ei Jacobsen-bok slik at jeg kunne lese diktet høyt. Rett før lyset ble slukket i salen ble *Alle mine dikt* (1990), brakt opp på talerstolen. Stor var min forundring da jeg midt i bildeserien oppdaget at tre linjer av diktet var borte. Det var ikke tekst til bildene som lyste på

lerretet! Bilder av *spikerslagene som fikk gåsehud*, og *ytterdøra som ble løftet opp av grabbene*, kom fint fram på lerretet, men teksten til bildene fantes ikke i boka!

Det er en kjent sak at Rolf Jacobsen forandret og pusset på en del av diktene sine ved nye opptrykk. At han har utelatt så viktige linjer i «Hus av glass», er pussig, fordi klangen og rytmen i diktet blir så forandret. Kan det ha vært en «glipp» i trykkeriet at første strofes linje 4–6 mangler?

Den nyeste utgaven av Jacobsens *Samlede dikt* (1999), redigert av Hanne Lillebo, bygger på førsteutgavene og har også kommentarer som viser de mange utelatelsene og endringene han gjorde. Her gjengis diktet uten beskjæring:

HUS AV GLASS

De ynker seg litt de gamle husene når de faller.
Knark sier det når ytterveggen går.
Blupp sier det når kjøkkenvasken ramler ned i kjelleren
og alle spikerslagene spretter ut av sine huller
og får gåsehud av skrekk.
Klamm sier det når ytterdøren løftes opp av grabbene

og krisj krasj sier det når stuegulvet sprekker.

Men så slipper regndråpene til der putesvetten var
og sengeknirket var og hvor alle ordene ble sagt,
nytt kaldt regn som vasker bort alle riftene i luften,
nervespenningen og de onde ordene og hjertedunket
som sitter fast i luften som en hinne, et hus av glass.

Det er så greit med gamle hus,
de er ikke skrevet ned noe sted,
kan bare brettes sammen som en avis,
som et vift i luften, kyss som begge har glemt,
sorgene fra i går.

(*Pusteøvelse*, 1975)

KNUT STÅLE HAUGE har vært styremedlem i Rolf Jacobsens Venner. Han er førsteamanuensis em. ved Universitetet i Innlandet og har skrevet en del faglitterære bøker og vitenskapelige artikler. Han er aktiv med i Hamar historielags styre.

Åpningstale Nordisk poesifestival

Nordiske poesivenner,
kjære alle sammen!

Poesien har en egen kraft som virker på oss mennesker. Den kan løfte oss ut av hverdagen vår, og inn i et eget rom. God poesi makter å speile samtiden vår, og kan fortelle oss noe viktig om den.

I kveld og dagene fremover, skal mange her i Hamar få gleden av å kjenne poesiens kraft.

Jeg synes det er fantastisk at man på 18. året har en nordisk poesifestival i Innlandet som trekker fulle hus.

Og over 1000 ungdommer har i løpet av disse årene deltatt på skrivekurs i regi av festivalen. Enda flere har fått besøk av en poet i en annerledes norsktid på videregående. Det er en gave for livet.

Den som blir god til å skrive, blir god til å tenke.

Alt dette sier noe om festivalens kvalitet, og at poesi, og Rolf Jacobsen spesielt, har en viktig plass i *Innlandshjertet*.

*

Rolf Jacobsen lar oss oppleve møtet mellom vår moderne hverdag og det evigvarende og uforanderlige, som naturen, sorg og kjærlighet.

Rolf Jacobsen vokste opp under industrialiseringen av Norge. Det preget poesien hans. Han skrev om telefonkablers knitrende liv, kraftledninger, industri og jernbane, på godt og på vondt.

Teknologien han beskriver er komplisert, men språket er enkelt.

Teknologien kan koble oss sammen

i nye fellesskap, men kan også virke fremmedgjørende og skape ensomhet.

I vår tid gjør teknologien et nytt kvantesprang.

Hadde Rolf Jacobsen vært iblant oss, hadde han kanskje skrevet om kunstig intelligens, vibrerende mobiltelefoner, grenseløse sosiale medier, nettets underverden, og hva det gjør med oss som mennesker.

*

Språket er det som bærer poesi, som en port inn til det gåtefulle i vår tilværelse.

Rolf Jacobsen er raus med oss som lesere, han hjelper oss på veien dit, fullt av slående bilder.

I diktet «– Når de sover», skriver Jacobsen om søvnens språk. Det er et dikt som jeg synes passer til vår urolige tid, uansett hva man tror på, og som angår oss alle.

Alle er barn når de sover.
Da er det ikke krig i dem.
De åpner hendene og puster
i den stille rytme som himlen har gitt
menneskene.

De spisser munnen som små barn
og åpner hendene halvt alle,
soldat og statsmann, tjenere og herrer.
Stjernene står vakt da og det
er en dis over hvelvene,
noen timer da ingen
skal gjøre hverandre ond.

Kunne vi bare tale til hverandre da
når hjertene er som halvt åpne blomster.

FOTO: ELIN TINHOLT

Ord som gylne bier
skulde trenge inn der.
– Gud, lær mig søvnens sprog.

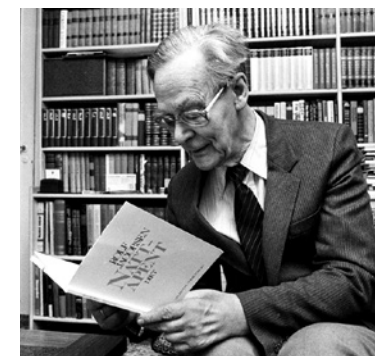
Takk til alle dere som trår til og gjør festivalen til en stor opplevelse for andre!

Og til publikum: Enten du har tenkt å danse med *flammende fotsåler over asfalten*, eller har en *ny kåpe i solskinn*:

Jeg ønsker dere riktig god fornøyelse!

Herved erklærer jeg Nordisk poesifestival for åpnet!

Kultur- og likestillingsminister LUBNA JAFFERY sto for den offisielle åpningen av Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene i Hamar Teater 6. mars 2025.

Om medlemskap

Medlemskap i Rolf Jacobsens Venner koster kr 300 per år. Skoleelever og studenter betaler halv pris. Som medlem får du tilsendt medlemsbladet *Signaler* to ganger i året, og du kan bl.a. kjøpe billetter til Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene til redusert pris. Se nettsidene våre for mer informasjon om foreningen og medlemsfordeler.

Send e-post til post@rolf-jacobsen.no eller betal til konto 1800 15 43497. Husk å oppgi navn og adresse.

Vil du vite mer om Rolf Jacobsen og hans diktning?

Rolf Jacobsens Venner kan tilby kåserier, foredrag og byvandring for store og små grupper i lag, foreninger, bedrifter og skoleverk.

Ta kontakt for nærmere avtale: post@rolf-jacobsen.no eller Eva Arnseth, telefon 951 41 625.

Poesien i mars

Årets poesifestival gikk av stabelen 6.–9. mars. Det er alltid med et visst vemod man ser seg tilbake og prøver å oppsummere festivaldagene. Følelsen av takknemlighet og glede er stor. For noen fantastiske dager det ble!

Økte kostnader og usikkerhet når det gjaldt bevilgninger, gjorde at festivalprogrammet i 2025 var noe slanket. 31 ulike programposter og 35 medvirkende poeter, musikere og akademikere sørget likevel for at festivalen ble en innholdsrik opplevelse. Forfall førte til noen endringer i programmet, men ingen programposter gikk ut. Publikumsoppslutningen var god, med fulle hus på mange arrangementer.

Torsdag 6. mars ble festivalen offisielt åpent av kulturminister Lubna Jaffery. Billedkunstner Anne Kampmann holdt årets Rolf Jacobsen-forelesning. Videre var det opplesninger ved festivalpoet Synnøve Persen (SÁ/NO), Victor von Hellens (FI), Sollaug Sárgon (SÁ/NO) og Aya Kanbar (SE). Underveis stod MoE for heftige og herlige musikalske innslag.

Synnøve Persen – årets festivalpoet

Det var Synnøve Persen fra Porsanger i Finnmark som var årets festivalpoet. Persen er både billedkunstner og forfatter. Hun skriver på nordsamisk og norsk, og diktene hennes er oversatt til flere språk. Persen har deltatt på utstillinger, litterære arrangement og poesifestivaler i mange land og vært sentral i utviklingen og organiseringen av samisk kunstliv. Hun var en av initiativtakerne til Masi-gruppen som representerte en ny og moderne retning innen samisk kunst. Synnøve Persen har blitt nominert til Nordisk råds litteraturpris to ganger, sist for *Av skogens sus spirer nytt* i 2008 (originaltittel *Meahci šuvas*

bohciidit ságat). I 2018 ble hun utnevnt til kommandør av St. Olavs Orden, og samme år mottok hun Norsk kulturråds ærespris.

I løpet av festivalen ble det flere anledninger til å bli kjent med Persens forfatterskap. Sammen med Sollaug Sárgon medvirket hun på litterær lunsj om samisk språk, natur og poesi ledet av Harald Gaski (SÁ/NO). Publikum visste å kjenne sin besøkestid. Det var stuende fullt i Klubbscene Rolf Jacobsen i kulturhuset denne fredagen. Også programposten «Møte med årets festivalpoet» i Salongen i Hamar Teater lørdag trakk mange, en innsiktsfull samtale ledet av Lill Tove Fredriksen. Persen deltok også på «Nordisk poesifest», og søndag ettermiddag medvirket hun i samtalen «Hellige fjells poesi», ledet av Odin Lysaker i Kunstbanken senter for samtidskunst. Under festivalen ble to filmer fra Persens prosjekt *Hellige landskap* vist i Kunstbanken: Filmene *Havet* og *Labyrinten* og *Psithurism* handler om å synliggjøre det som i førkristen tid ble sett på som hellige steder i Finnmark. Ifølge samisk tro var det guder, ånder og krefter overalt i naturen, noe som påvirket hvordan menneskene beveget seg i landskapet og hvordan de oppførte seg der. Filmene var laget i samarbeid med fotograf Kjell Ove Storvik, og er blitt innkjøpt til Sametingets kunstsamling.

Som del av festivalprogrammet arrangerte Universitetet i Innlandet et seminar om Synnøve Persens lyrikk 6. og 7. mars. Gledelig mange fant veien til auditorium 2 disse dagene.

▲ Festivalpoet Synnøve Persen i samtale med Lill Tove Fredriksen.

▼ Caspar Eric hos Vinyl & Kaffe.

▼ Ted M. Granlund ledet det populære skrivekurset «Inn i poesien».

FOTO: ELIN TINHOLT

FOTO: INGARD BLEASTAD

Langlesning, performance og konsert

Fredag ettermiddag ble det invitert til langlesning i Salongen i Hamar Teater med Frank Eriksen og Hilde Tobro. Eriksen leste fra sin ferske og tolvte diktsamling *Bygda vinden blår i*, og debutanten Hilde Tobro leste fra utgivelsen *Rådyra sirkler rundt oss når vi sover*.

«Første og siste setning» lød tittelen på performansen som Kjetil Skoien hadde i Hamar Teater fredag ettermiddag. Han leste første og siste setning i alle bøker han har i sin private bokhylle! Performansen varte i to timer og folk kunne komme og gå underveis.

Fredagskonserten var med Georg Buljo (joik, perkusjon og gitar) og Per Willy Aaserud (trompet og electronics). I den spennende konsertforestillingen Joik Lab. ble samisk musikk og joik forent med et moderne og lekent lydbilde.

I etterkant av konserten var det festival-kro med åpen mic i Salongen ledet av Ted M. Granlund hvor rekordmange medvirket med opplesninger for en fullsatt sal.

Poesi, dans og musikk

Den populære programposten «Hva er poesi?» lørdag formiddag klokken 10.00 trakk mange publikummere også i år. Det var Caspar Eric (DK) og Victor von Hellens (FI) som denne gangen prøvde å finne svar. Samtalen ble ledet av Ole Karlsen.

Rolf Jacobsens Venner inviterte til markering av Rolf Jacobsens fødselsdag ved bysten utenfor Skappels gate 2. Avdelingsdirektør ved Anno Domkirkeodden, Per Øyvind Riise, holdt dagens tale. På grunn av rehabiliteringsarbeid i Skappels gate 2 var det denne gangen ikke mulighet for åpent hus og omvisning i forfatterhjemmet.

I platesjappa Vinyl & Kaffe kunne folk høre Caspar Eric lese dikt og spille musikk som hadde betydd noe spesielt for ham. På samme tidspunkt ble det invitert til opplesning ved Ingvild H. Rishøi for barn i alle aldre i Hamar Teater.

«Dans et dikt» var en ny programpost som ble arrangert i samarbeid med PS:dans og Stange videregående skole. Marianne Nordlie danset og Saga Emilie Lewicka-

Enger leste diktet «Til Jorden (med vennlig hilsen)» av Rolf Jacobsen. Arrangementet var lagt til Hamar Teaters hjørnesalong.

I anledning den internasjonale kvinnetiden ble det lørdag ettermiddag invitert til «Feministisk kor» i Salongen, Hamar Teater. Her delte poetene Kjersti Bronken Senderud, Hilde Tobro og Aya Kanbar (SE) dikt med oss.

«Nordisk poesifest» i Hamar Teaters festsal lørdag kveld trakk mange mennesker. Det ble en poetisk festaften av de sjeldne da Synnøve Persen (SÁ/NO), Victor von Hellens (FI), Hilde Tobro (NO), Sollaug Sárgon (SÁ/NO), Aya Kanbar (SE) og Caspar Eric (DK) delte dikt med et lydhørt publikum. Stian Omenås stod for musikken, og Ranveig Kvinnsland var konferansier. Etterpå ble det invitert på suppe i Hamar Teaters hjørnesalong, noe som var populært.

Hamar domkirke og Hellige fjell

Søndag var det tradisjonen tro poesi-gudstjeneste i samarbeid med Hamar domkirkes menighet. Eldrid Lunden skulle ha medvirket her, men da hun dessverre måtte trekke seg, ble det i stedet til at Kjersti Bronken Senderud leste et utvalg av Lundens dikt.

Siste post på festivalprogrammet var programposten «Hellige fjells poesi» som ble holdt i lokalene til Kunstbanken. Odin Lysaker ledet som nevnt samtalen med festivalpoet Synnøve Persen. Arrangementet var i samarbeid med Kunstbanken senter for samtidskunst.

Dørene åpnes!

Festivalprogram for barn og ungdom

Festivalen i 2025 hadde et rikholdig program for barn og ungdom. Festivalen har innledet et godt samarbeid med Norsk jernbanemuseum og Lesekiosken. I år var det elever fra 2. og 3. trinn ved Storhamar skole som var invitert til museet for å høre Ingvild H. Rishøi lese fra sin siste diktsamling, *Borti natta*.

I forbindelse med festivalen fikk ungdomsskoleelever tilbud om å delta på skrivekurset «Inn i poesien». Kurset, som

gikk over to dager, ble ledet av lyriker og skrivekunstlærer Ted M. Granlund og holdt i Kunstbanken. Kurset skal inspirere ungdommer til å lese og skrive poesi. Skrivekurset var denne gangen fulltegnet.

«Lån en lyriker» er et tilbud som gis til de videregående skolene i Hamar og omegn under festivalen. I 2025 var det den svenske poeten Aya Kanbar som gjestet Stange videregående skole.

Tilbudet til de aller minste var danse- og teaterforestillingen *Mieko danser*. Det er Mariko Miyata-Jancey som står bak boka *Mieko danser*. Boka er også blitt en fin barneforestilling hvor Mariko leser, spiller ut og danser historien fra boka. Sofie Mortvedt har komponert musikk til forestillingen, og spiller fiolin og trekkspill. Forestillingen passet for barn fra 3 år og oppover og ble arrangert i samarbeid med Hamar bibliotek og DKS Innlandet.

Takk for 5 fantastiske år!

Ja, det er alltid med et visst vemod man ser seg tilbake, spesielt denne gangen, siden festivalen i 2025 var min siste. Å virke som daglig leder for Nordisk poesi-festival har vært en berikelse og en stor glede. At det også har vært perioder med bekymring og søvnløse netter, er glemt allerede! Festivalen hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten innsatsen til styret og de frivillige. Takk for alle arbeidstimer dere legger ned for festivalen! Takk også til festivalens dyktige programråd! Jeg etterfulgte i sin tid Hanne Lillebo, som har gjort en uvurderlig innsats for poesifestivalen gjennom mange år. Stafettpinnen går nå videre til Nora Aschim. Jeg heier på deg, Nora, og jeg heier på festivalen!

ELIN TINHOLT har som daglig leder for Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene siden 2020, hatt ansvaret for festivalene i 2022, 2023, 2024 og 2025. I 2021 måtte festivalen avlyses pga. koronapandemien, i stedet ble det i løpet av året holdt flere mindre litterære arrangementer i Hamar og laget en podkast-serie om lyrikk.

Elin Tinholt er dramatiker og forfatter.

Ny artikkel om Rolf Jacobsens kartsamling

«Innanfor forfatterskapsstudium spiller brevsamlingar, manuskript-samlingar og boksamlingar ofte ei rolle, men kva slags status og merksemd skal andre samleinteresser få? Poeten Rolf Jacobsen hadde ei stor kartinteresse og interesse for geografi og stadnamn, og han samla på kart store delar av livet. Mesteparten av kartsamlinga står i dag saman med boksamlinga i 'forfatarheimen' Skappels gate 2 på Hamar. Målet med denne artikkelen er å diskutere forholdet mellom ein forfattar som samlar og kva ein skal ta vare på i eit forfattararkiv», skriver Kristian Lødemel Sandberg i sammendraget til artikkelen «Kart i forfattararkivet? Om reiseruter og brettekantar i Rolf Jacobsens kartsamling» som nylig ble publisert i *Norsk Arkivforum. Tidsskrift for arkivforskning*.

Hele artikkelen ligger åpent tilgjengelig og kan leses via nettsidene til Scandinavian University Press: scup.com/journal/naf

Nordisk poesifestival

Etter festivalens årsmøte i slutten av mai består styret av Cecilie Werner Erichsen (styreleder), Ida Oleanna Hagen, Marte Monsen, Arild S. Stana og Geir F. Stavsoien. Fra 1. juni har Nora Aschim overtatt etter Elin Tinholt som festivalens daglige leder. Ted M. Granlund, Ranveig Kvinnsland og Kjersti Bronken Senderud fortsetter i programrådet. Ingrid Skjerdal, Kristian Lødemel Sandberg og Svein Henrik Nyhus ved Universitetet i Innlandet har ansvaret for seminaret. Festivalen arrangeres neste gang 5.–8. mars 2026.

23. august kl. 14.00
Domkirkeoddens utescene

SOMMER- FEST

med Wenche Medbøe

Skuespiller Wenche Medbøe kåserer,
og musikerne Olaf Røssset og
Svein Erik Haug leder oss i allsangen.

Fri entré – hatten går (Vipps)
Arr.: Rolf Jacobsens Venner

**ROLF
JACOBSENS
VENNER**

rolf-jacobsen.no